

kom Jožetom Udovičem, saj pripadata isti generaciji (oba r. 1912), za oba pa velja, da sta si prizadevala vzpostaviti poetološko moderno poezijo, oblikovano v prostem verzu in bogati, mestoma nadrealistični metaforiki, da sta oba težila v duhovnost, vsak v območju lastnega doživljanja, Truhlar vsekakor očitno v območju religioznega, kar je bil izraz njegove poklicne duhovniške določenosti.

Njegov prispevek k slovenski poeziji je vsekakor velik, toliko večji, ker je ob razgledanosti po svetovni poeziji, podobno kot Udovič, poetološko raven vzdrževal na primerljivi višini, kakršna bi ustrezala dejanski predvojni razvojni stopnji slovenske poezije, če bi je ne nalomile vojna in poveljne esetske anomalije.

Rimska dvojezična izdaja sicer ne prinaša Truhlarjevih zbranih pesmi, resno pa opozarja na dolg, ki ga ima do njega slovenska slovstvena zgodovina in naše založništvo.

France Pibernik

**Marijan Peršič:
Na usodnem
razpotju, Per aspera
ad A(u)stra(lia)**

Združenje Slovenska
izseljenska matica,
Ljubljana 2001,
308 str.

Knjiga spominov in/ali dnevniških zapisov, v kateri avtor izpove svoje videnje dogodkov, pomeni pomembno dopolnilo znanstvenim delom s področja zgodovinopisja. Posebej to velja, če gre za tako prelomno in usodno obdobje, kot so v zgodovini slovenskega naroda bila leta druge svetovne vojne in po njej. Ravno ta pa so predmet dela, nekakšne kombinacije dnevnika in spominov, *Na usodnem razpotju, Per aspera ad A(u)stra(lia)* Marijana Peršiča. Ta se je v tistih letih znašel na "napačni" strani, torej tisti, ki je iz vojne izšla kot poraženec. Tako bi lahko mislili, da bo to dejstvo avtorjevo pripovedovanje o teh dogodkih v temelju "zaznamovalo". Vendar temu ni tako; v tem pogledu je Bert Pribac bistvo dela v predgovoru odlično zadel: "Peršičeva knjiga ni kaka politična razprava o drugi svetovni vojni in času po njem. Ni opravičevanje ene strani in obtoževanje druge. To je zelo osebna zgodba, odnosno niz največkrat bolečih, včasih pa tudi komičnih zgodb o tem, kako se je znašel ob vsakovrstnih ljudeh in dogodkih skozi tiste burne

in težke čase in naposled pristal v nebeški deželi Avstraliji, kjer se je odpočil od vojnih travm in začel svoje moško življenje na ustvarjalni in pozitivni način." (str. 9).

Izhajajoč iz liberalne družine je bil v otroštvu deležen sokolske, projugoslovanske in promonarhistične vzgoje. Tako se je ob napadu na Kraljevino Jugoslavijo pridružil prostovoljcem, a se zaradi kapitulacije jugoslovanske vojske kmalu vrnil domov v Ljubljano, kjer je nadaljeval s šolanjem na eni izmed tamkajšnjih gimnazij. Takole se spominja ideološke delitve, ki je takrat zaznamovala celotno slovensko družbo, tudi šolo, ki jo je obiskoval: "V našem razredu, 8.b, na prvi državni realni gimnaziji nas je bilo, mislim, petinpetdeset dijakov. Bili smo razdeljeni približno na polovici. Osvobodilne fronte niso podpirali fantje s podeželja, ki so povečini pripadali tako imenovanemu klerikane-mu taboru in bili organizirani v "Mladcih Kristusa Kralja", in del liberalno, vendar protikomunistično usmerjenih dijakov. Druga polovica razreda pa se je zavzemala za smer Osvobodilne." (str. 60). Ker se je Peršič pridružil protikomunistični strani, ga je po končani vojni čakala odisejada neznane-mu nasproti.

V delu nam avtor predstavlja položaj človeka – ne le lastnega, ampak množice svojih rojakov in drugih Evropejcev – katerega življenje so v biti zaz-

namovale vojne katastrofe. Spremljamo njihovo selitev iz taborišča v taborišče, v katerem je vsak posameznik ponovno moral osmisлити svoje bivanje. Vendarle je kljub vsej domnevni brezizhodnosti življenje sledilo nekemu svojskemu vsakdanjemu ritmu. Tako se v delu prepletata Peršičevo pripovedovanje o njegovi konkretni podobi in oblikah dela v taborišču na eni strani ter pričevanje o iskanju ljubezni in zorenju njegove osebnosti na drugi. Avtor nam celo razkrije nekatere povsem intimne misli in dejanja iz tega "taboriščnega" obdobja. Zanimive so tudi njegove oznake posameznih narodov, zlasti teh s področja nekdanje skupne države, v katerih pridejo do izraza vse njihove razlike v kulturi in mentaliteti, ki so kljub naglaševanju jugoslovanstva kot nacionalne pripadnosti ostajale, kar je zlasti očitno iz opisovanja, kako so si ti organizirali in oblikovali življenje v taboriščih. Prav tako ne velja spregledati njegovih označitev značaja britanske vojske, ki so jo sestavljali pripadniki različnih narodov in ras, prebivalstva z juga Italije, katerega usodo so ti begunci v neki meri delili, ter deloma nemških ujetnikov.

Predvsem pa delo – kljub opisom številnih bolj ali manj komičnih dogodkov iz vsakdanjega življenja v taboriščih – razkriva avtorjevo nostalgijo po domovini in ljudeh, ki jih je moral zapustiti. "Stara lokomo-

tiva je žalostno zapiskala," se je spominjal mesece kasneje teh usodnih dni, "vrata vagonov so se hrupno zapirala in vlak je potegnil. Počasi, preko prehoda čez Tyrševo in proti Šiški. Za gradom so že grmeli in pobliskavali topovi z dolenske strani. Nebotičnik je kot visoka črna kocka štrlel v modrikasto nebo. Od nedaleč sem slutil cvetoče kostanje tivolskega drevoreda. Dišeči vonj pivovarne Union je ostal za nami. Še bežen pogled na moj dom in vedno hitreje smo se odmikali od Ljubljane. Moje ljubljene Ljubljane. Kdo ve, če bom še kdaj videl obrise tega dragega mesta, v katerem sem preživel toliko lepega pa tudi tragičnega. Vsi upi in načrti za bodočnost, ki sem jih v njenem objemu sanjal v svojih najlepših mladostnih letih, so se umaknili črnogledemu strahu pred bodočnostjo. Toda že takrat sem vedel, da bom, če bom še kdaj stopil na tvoje ulice, Ljubljana, poljubil tvoj prah kot mano z neba." (str. 76). Hkrati pa vendarle v njem najdemo tudi avtorjevo neizmerno hrepenenje po novem začetku, ki bi mu omogočil poln razcvet njegove človeškosti: "Vožnja se bliža koncu in s tem v zvezi se kaže tudi nedisciplin pri potnikih in priprave na izkrcanje, predvsem glede čiščenja ladje. /.../ Naj bo kakorkoli že, Bog naj nam nakloni samo to, da srečno pridemo na kopno, in pomaga, da si bomo uredili novo in mirno življenje v tej de-

želi," (str. 288) je zapisal tik pred izkrcanjem v Avstraliji, kjer je našel svojo novo domovino. V enem izmed dnevnških zapiskov s konca leta 1949 pa najdemo: "Mislim, da bo imel ta dnevnik tudi nekakšno literarno vrednost, zdaj pa vidim, da bo ta precej enaka ničli. Zdi se mi, da tudi kake kronološke vrednosti ne bo imel." (str. 279). V mislih je imel dogodke, ki jih ni mogel redno zapisovati zaradi pomanjkanja časa. A v tem pogledu se je Peršič zagotovo zmotil. Delo, ki je bilo žal izdano šele po njegovi smrti ter ki ga dopolnjujejo številne fotografije in izvirni dokumenti iz tiste dobe, je zanimivo pričevanje o nepredvidljivosti usode in mejah človekove eksistence. Hkrati pa je to konkretna zgodba t. i. malega slovenskega človeka, kateremu so odločitve v tistih momentih narodove preteklosti določile tirnice njegove nadaljnje (pogosto tako tragične) življenjske poti. Delo je tako več kot dobrodošla pomoč vsem, ki se ukvarjajo z zgodovino, pravzaprav usodo slovenskega človeka in naroda v prvih mesecih in letih po koncu druge svetovne vojne. Vendarle pa bi moralo (in upam, da bo) zaradi avtorjeve življenjske pristnosti doseglo čim širši krog bralcev. To si namreč vsekakor zasluži.

Zvonko Bergant